

ΠΜΣ Διαχείριση Πληροφοριών σε Βιβλιοθήκες, Αρχεία, Μουσεία

UNIVERSITY OF WEST ATTICA
Τμήμα Αρχειονομίας,
Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων
Πληροφόρησης

Βιομηχανικός περίπατος στην περιοχή του Τάυρου και του Ελαιώνα των Αθηνών με τη χρήση ιστορικών τραπεζικών αρχείων

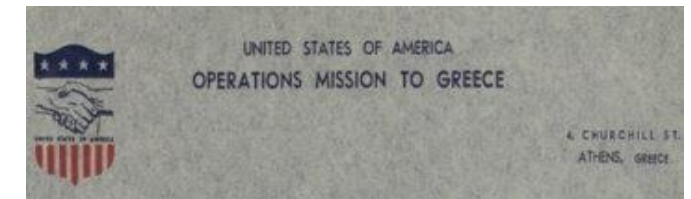
Συγγραφέας: Δημήτριος Ραμαντάνογλου (AM 206682001)

Επιβλέπων: Γιάννης Στογιαννίδης

Αθήνα, Δεκεμβριος 2022

Στόχος της διπλωματικής εργασίας

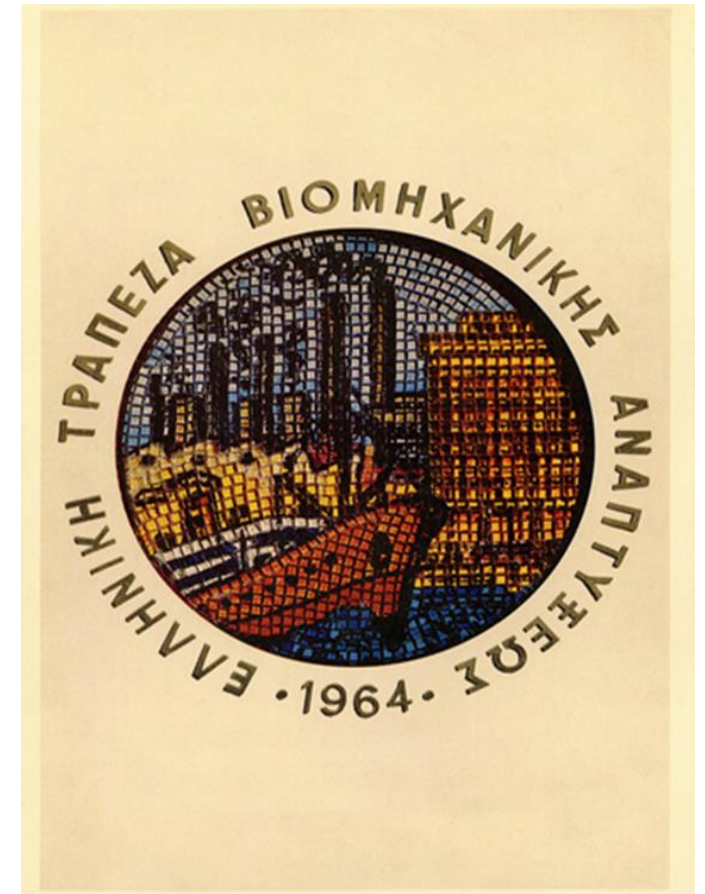
Η δημιουργία ενός περιπάτου βιομηχανικής κληρονομιάς γύρω από 9 στάσεις προβιομηχανικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων στην περιοχή του Ταύρου και του Ελαιώνα των Αθηνών και η εξέταση τους κατά την περίοδο της Οικονομικής Ανασυγκρότησης (1948-1951) και για τις επόμενες δεκαετίες, συνδέοντας αρχειακές πηγές με βιομηχανικά κτήρια και εξοπλισμό

Λογότυπο της U.S. Operations Mission to Greece © PIOP

Ερευνητικά ερωτήματα

- Αξιοποίηση **αρχαικών πηγών** για τη δημιουργία ενός περιπάτου βιομηχανικής κληρονομιάς
- Απολογισμός της συνεισφοράς του Σχεδίου Μάρσαλ στην ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών μονάδων
- Εξετάζονται θέματα **εξηλεκτρισμού και εισαγωγής πρώτων υλών, η επιχειρηματική δραση, τα ίχνη του εργατικού προσωπικού και ξένων τεχνικών, η εισαγωγή νέων τεχνολογιών** στο περιβάλλον του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Οικονομικής Ανασυγκρότησης, καθώς και οι **χρήσεις γής** και η ανέγερση και λειτουργία **βιομηχανικών υποδομών**

Λογότυπο Ελληνικής Τραπέζης Βιομηχανικής Αναπτύξεως © ΡΙΟΡ

Μεθοδολογία

- **Μελέτη αρχειακών πηγών** που απόκεινται στο Ιστορικό Αρχείο του Πολιτιστικού Ιδρύματος του Ομίλου Πειραιώς (ΠΙΟΠ) και σε αρχειακούς φορείς στην Ελλάδα
- Τα **τεκμήρια** περιλαμβάνουν πρακτικά διοικητικών συμβουλίων, τεχνικές εκθέσεις, αλληλογραφία με εμπορικούς οίκους στην Ελλάδα και το εξωτερικό, συμβολαιογραφικές πράξεις, τοπογραφικά και αρχιτεκτονικά σχέδια και δημοσιεύματα τύπου
- Ο περίπατος βιομηχανικής κληρονομιάς στον Ταύρο προκύπτει από την οργανική **σύνδεση πρωτογενών και έντυπων πηγών με τις βιομηχανικές υποδομές και το μηχανολογικό τους εξοπλισμό**

Ιστορικό Αρχείο ΠΙΟΠ στον Ταύρο, 2022

Διπλωματική εργασία σε επτά (07) κεφάλαια

Θεωρητικό μέρος

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

Κεφάλαιο 2: Οικονομική πολιτική και εκβιομηχάνιση από το Σχέδιο Μάρσαλ

Κεφάλαιο 3: Οικονομικά αρχεία

Κεφάλαιο 4: Πολιτιστική κληρονομιά

Μελέτη περίπτωσης

Κεφάλαιο 5: Εκβιομηχάνιση στον Τάυρο και τον Ελαιώνα μέσα από αρχειακές πηγές

Κεφάλαιο 6: Περίπατος βιομηχανικής κληρονομιάς στον Τάυρο και τον Ελαιώνα

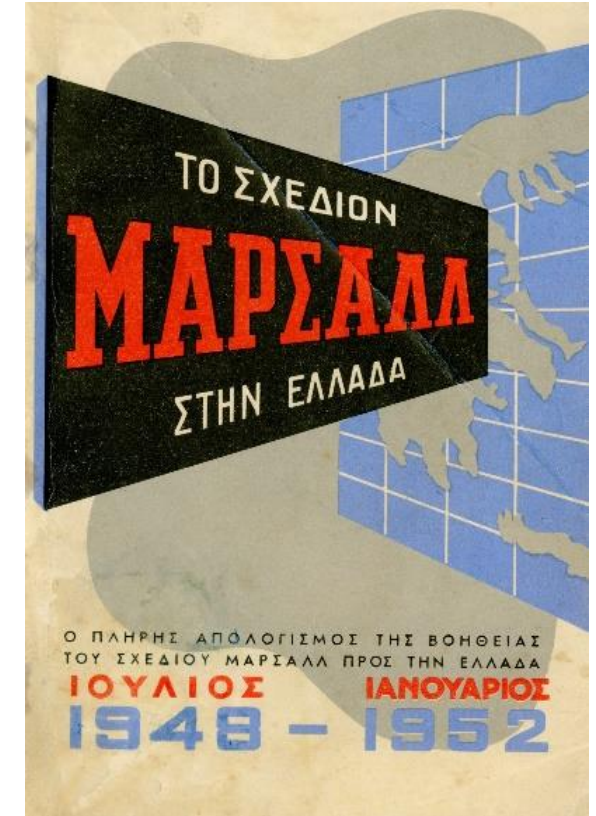
Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα

Τμήμα ραφής υποδηματοποιίας ΕΛΒΙΣ, 1969 © ΡΙΟΡ

Κεφάλαιο 2: Οικονομική πολιτική και εκβιομηχάνιση από το Σχέδιο Μάρσαλ

- Στα χρόνια **1940-1944** στην Ελλάδα σημειώθηκαν σημαντικές απώλειες σε ανθρώπινες ζωές, καταστροφές σε υποδομές και η βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε στο ένα τρίτο από την αντίστοιχη προπολεμική
- Η οικονομία δέχθηκε **2 δισ. δολάρια** σε βοήθεια και **85 εκατομμύρια δολάρια** διατέθηκαν από την Κεντρική Επιτροπή Δανείων σε 717 δάνεια για 164 εταιρείες
- Η χώρα επιχείρησε να αξιοποιήσει τους πόρους του **Σχεδίου Μάρσαλ** για να επιτύχει την εκβιομηχάνιση
- Η Ελλάδα δε διέθετε τις πηγές ενέργειας, τον κατάλληλο σχεδιασμό και έναν ισχυρό ιδιωτικό τομέα

Ειδική Οικονομική Αποστολή του Οργανισμού Κοινής Ασφαλείας, 1952

Κεφάλαιο 3: Οικονομικά αρχεία

- Προτάσεις της UNESCO (2022) αναφέρουν πως «η κληρονομιά που απόκειται σε αρχεία, βιβλιοθήκες και μουσεία συγκροτεί κομμάτι της μνήμης του παγκόσμιου πληθυσμού και αντανακλά την ανθρώπινη, γλωσσική και πολιτιστική ποικιλομορφία...»
- Η αποστολή των αρχείων περιλαμβάνει την πρόσκτηση πηγών με διαρκή αξία και την παροχή πρόσβασης σε αυτές μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων
- Η περίοδος της Οικονομικής Ανασυγκρότησης (1948-1951) τεκμηριώνεται από τα αρχεία τραπεζικών επιχειρήσεων που απόκεινται στο **Ιστορικό Αρχείο του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς**

Βραβείο στο εργοστάσιο παστερίωσης ΑΣΤΥ, 1961© ΡΙΟΡ

Κεφάλαιο 4: Πολιτιστική κληρονομιά

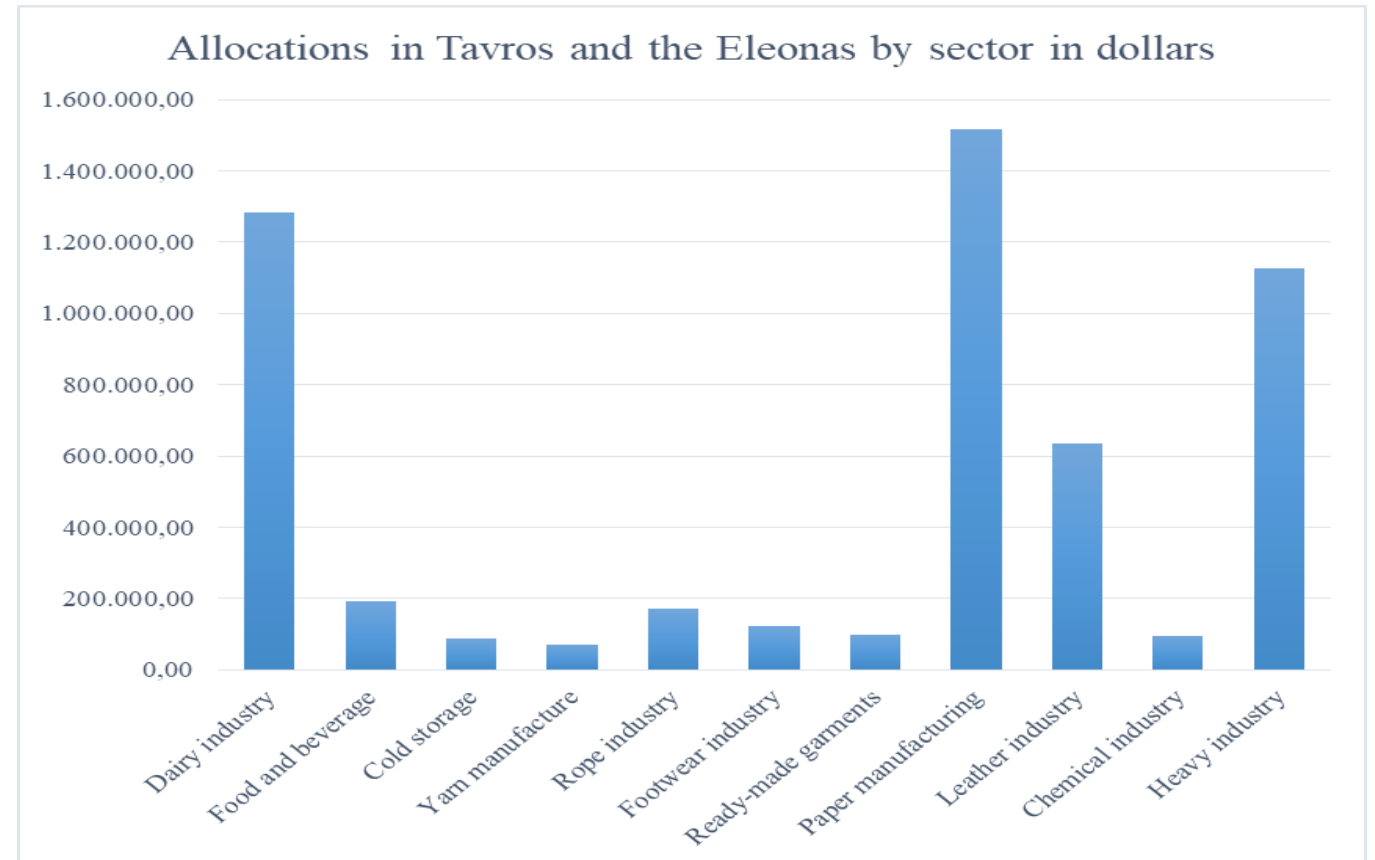
- Η βιομηχανική κληρονομιά συγκροτεί γνωσιακό πεδίο που περιλαμβάνει υλικές και άυλες μαρτυρίες παραγωγικών δομών
- Τα αρχεία βιομηχανικών επιχειρήσεων αποτυπώνουν καινοτομίες στο χώρο της τεχνολογίας, της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ιστορίας, τις «σχέσεις επιχειρηματιών και κρατικών φορέων...την ανάπτυξη του τραπεζικού χώρου και του εμπορίου, καθώς και τα διεθνή δίκτυα που αναπτύσσονται μέσα από ανταλλαγές τεχνολογίας, εργατικού δυναμικού και πρώτων υλών»
- Η ισόρροπη διαχείριση της βιομηχανικής κληρονομιάς απαιτεί την ενίσχυση στοιχείων διατήρησης, οικονομικούς πόρους για παραγωγικές λειτουργίες, τεκμηρίωση και εκπαιδευτικά προγράμματα

Εγκαταστάσεις της πρώην Α.Ε.Χ.Β., 2019

Κεφάλαιο 5: Εκβιομηχάνιση στον Ταύρο και τον Ελαιώνα μέσα από αρχειακές πηγές (1/2)

- Διάθεση κεφαλαίων κατά την περίοδο της οικονομικής Ανασυγκρότησης (1948-1951) και για τις επόμενες δεκαετίες
- Εξηλεκτρισμός
- Πρώτες ύλες
- Επιχειρηματική δράση
- Εργατικό προσωπικό
- Εισαγωγή καινοτομίας
- Χρήσεις γης
- Ανέγερση και λειτουργία βιομηχανιών

Allocations in Tavros and the Eleonas by sector in dollars

Κεφάλαιο 5: Εκβιομηχάνιση στον Τάυρο και τον Ελαιώνα μέσα από αρχειακές πηγές (2/2)

- **5.142.374,4 δολάρια**, ένα μέρος του ποσού αυτού από το λογαριασμό δραχμών ανασυγκρότησης και **7.9 εκατ. δραχμές** διατέθηκαν από το 1948-1971 για το δευτερογενή τομέα
- Ο **εξηλεκτρισμός** αποτέλεσε μέριμνα για τη βιομηχανία
- Οι **εισαγωγές πρώτων υλών** απαιτούσαν πρόσβαση σε κεφάλαια και οι **τεχνολογικές καινοτομίες** επέτρεψαν τη σταδιακή χρήση συνθετικών υλών
- Η διοίκηση των επιχειρήσεων ακολουθούσε το οικογενειακό πρότυπο και εμφανίζονταν συγκρούσεις μεταξύ των ιδρυτών
- Οι αρχειακές πηγές οικονομικής ιστορίας τεκμηριώνουν **τον αριθμό του εργατικού δυναμικού** και την παρουσία **ξένων τεχνικών**

Τμήμα κοπής υποδηματοποιίας ΕΛΒΙΣ, 1969 © ΡΙΟΡ

Κεφάλαιο 6: Περίπατος βιομηχανικής κληρονομιάς στον Ταύρο και τον Ελαιώνα (1/2)

- Ο περίπατος βιομηχανικής κληρονομιάς του Ιστορικού Αρχείου του Πολιτιστικού Ιδρύματος Ομίλου Πειραιώς πραγματοποιήθηκε για πρώτη φορά το 2019 στον Ταύρο και μπορεί να εξεταστεί μέσα από την **Αστική Μορφολογία** και την **αστική εξερεύνηση**
- Η μεθοδολογία του **Ιστορικού Αστικού Τοπίου (HUL)** επιτρέπει σε τραπεζικά αρχεία που συνδέονται με ιστορικές επιχειρήσεις να παράγουν το λεξιλόγιο για την κατανόηση εσωτερικών συνδέσεων που ερμηνεύουν το βιομηχανικό τοπίο
- Στο ιστορικό τοπίο στον Ταύρο, όπου κυριαρχούσαν μικρές αγροτικές εγκαταστάσεις σε συνύπαρξη με προβιομηχανικές χρήσεις βυρσοδεψείων και πλινθοκεραμοποιείων αυτές έδωσαν τη θέση τους στη βιομηχανία τη δεκαετία του **1950**

Εγκαταστάσεις της πρώην Α.Ε.Χ.Β., 2022

Κεφάλαιο 6: Περίπατος βιομηχανικής κληρονομιάς στον Τάυρο και τον Ελαιώνα (2/2)

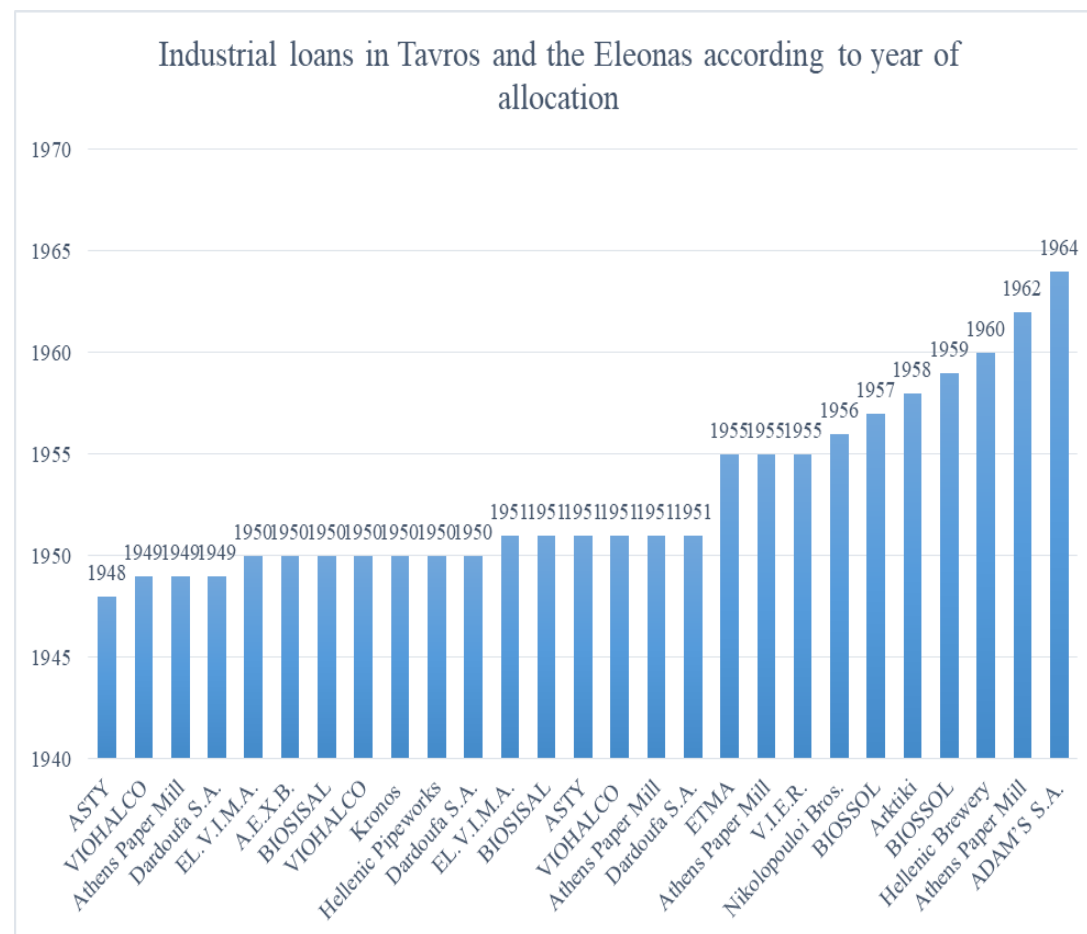
- Εξετάζονται η δράση των τραπεζικών οργανισμών ΚΕΔ, ΟΧΟΑ, ΟΒΑ και ΕΤΒΑ προκειμένου να ενισχύσουν τη βιομηχανία και να εξασφαλίσουν τις επενδύσεις τους και η προσπάθεια επιχειρηματιών να προβούν στην ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών μονάδων
- Οι προσωπικές ιστορίες των συμμετεχόντων συνδέονται με το βιομηχανικό παρελθόν της πόλης
- Δύο εναλλακτικές διαδρομές αποτυπώνουν τη βιομηχανία ψύξης και ζύθου και τη βαριά βιομηχανία

Εγκαταστάσεις της πρώην ΒΙΟΣΙΖΑΛ στην οδό Αριστοτέλους 4, 2020

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα (1/3)

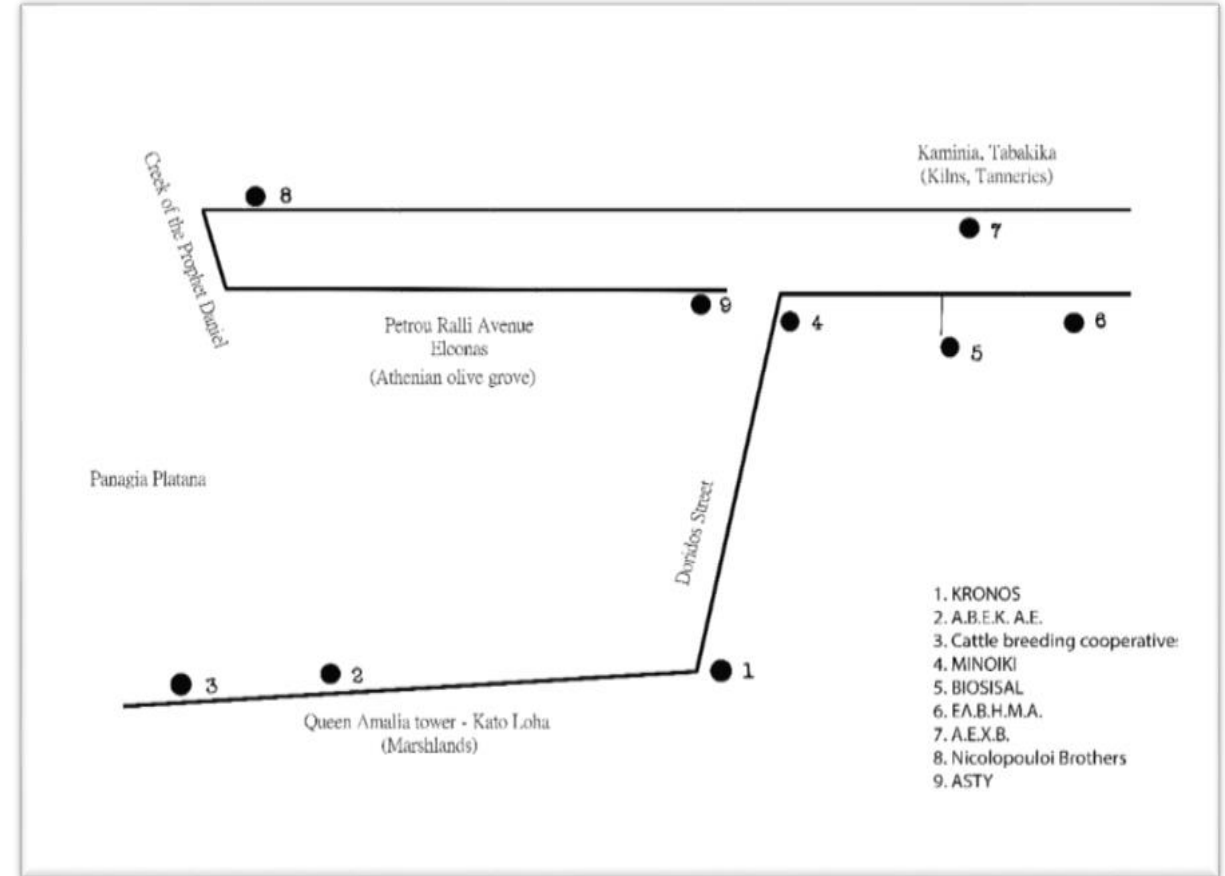
- Η διπλωματική εργασία εξετάζει τη δημιουργία ενός **νέου πολιτιστικού προϊόντος** από το Ιστορικό Αρχείο του Πολιτιστικού Ιδρύματος του Ομίλου Πειραιώς σε έναν πολιτιστικό περίπατο βιομηχανικής κληρονομιάς για την περιοχή του Ταύρου και του Ελαιώνα των Αθηνών
- Ο βιομηχανικός περίπατος απευθύνεται στο γενικό κοινό και **συνδέει ιστορικά αρχεία τραπεζών με βιομηχανικά κτήρια και μηχανολογικό εξοπλισμό** από την περίοδο του Σχεδίου Μάρσαλ
- **9 επιχειρήσεις** αποτελούν σταθμούς στον πολιτιστικό περίπατο συνδέοντας οικονομικά αρχεία με το δομημένο περιβάλλον και αποτυπώνοντας την προσπάθεια εκβιομηχάνισης που συντελέστηκε από το Πρόγραμμα Οικονομικής Ανορθώσεως

Industrial loans in Tavros and the Eleonas according year of allocation

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα (2/3)

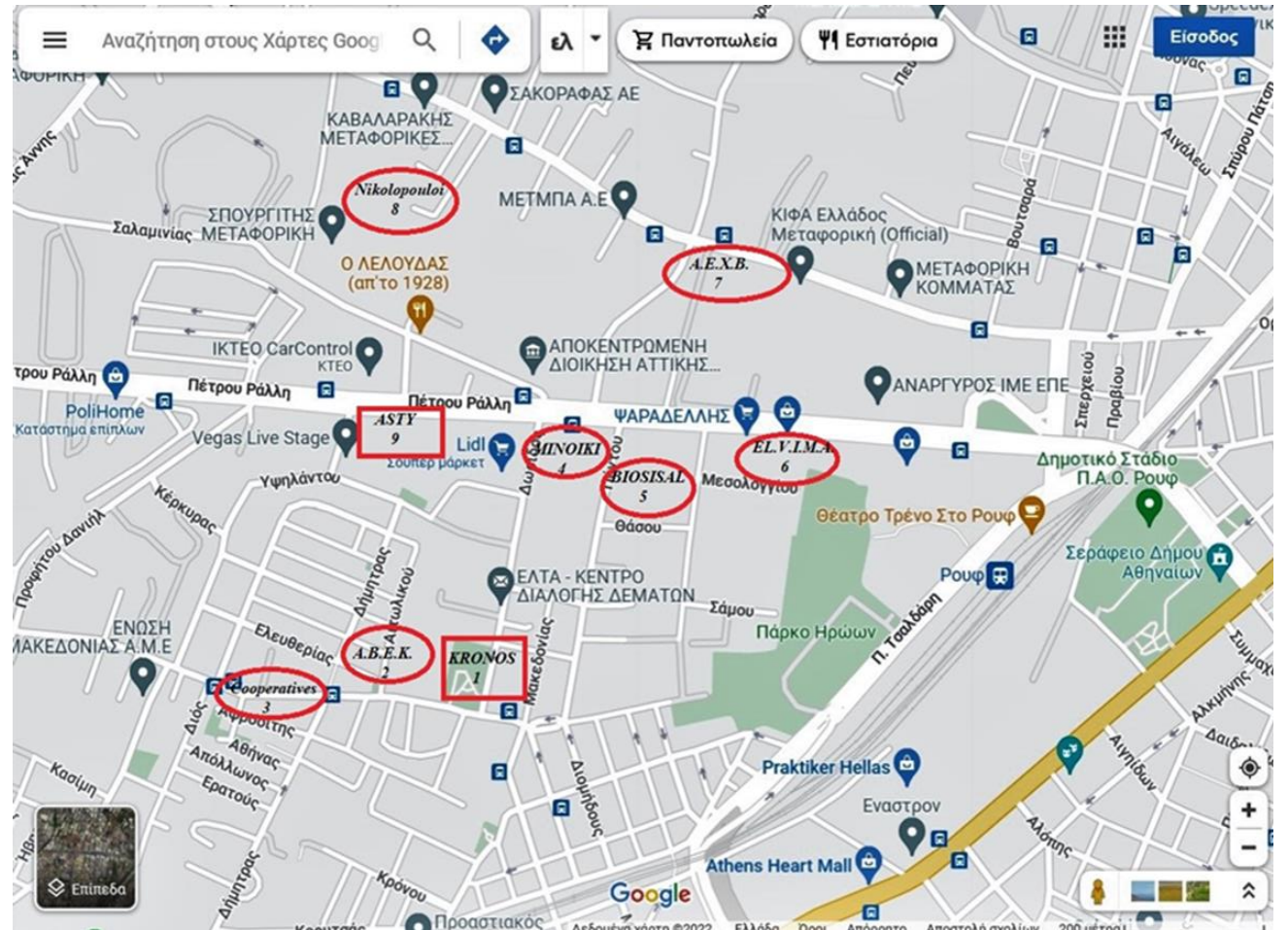
- **Θέματα** που εξετάζονται κατά την αφήγηση του περιπάτου περιλαμβάνουν
 - Τα αίτια συγκέντρωσης της βιομηχανίας στον Ταύρο και τον Ελαιώνα των Αθηνών
 - Την ανάγκη για πρόσβαση σε πηγές ενέργειας και πρώτες ύλες
 - Τα χαρακτηριστικά επιχειρηματιών και εργαζόμενων στη βιομηχανία
 - Η λειτουργία τραπεζικών ιδρυμάτων
 - Εισαγωγή καινοτομίας
 - Χρήσεις γής
 - Ανέγερση και λειτουργία βιομηχανιών

Χάρτης περιπάτου βιομηχανικής κληρονομιάς στον Ταύρο από το ΠΙΟΠ, 2020-2022 © ΠΙΟΠ

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα (3/3)

- Το έτος **1950** αποτελεί κομβικό σημείο για την εκβιομηχάνιση του Ταύρου και του Ελαιώνα των Αθηνών με τη σταδιακή απόδοση ποσού 5.1 εκατ. δολαρίων
- Οι **αρχαιακές πηγές** τραπεζικών οργανισμών αποκαλύπτουν τη συνεισφορά του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Οικονομικής Ανασυγκρότησης στη δημιουργία του βιομηχανικού τοπίου στον Ταύρο

Χάρτης περιπάτου βιομηχανικής κληρονομιάς στον Ταύρο από το ΠΙΟΠ, 2020-2022

Αρχειακές πηγές

Banking archives

Greece

Historical Archives of PIOP, Athens, Greece

Municipal archives

Greece

Ιστορικό Αρχείο του Δήμου Αθηναίων (Municipal and Historical Archive Department of the Municipality of Athens, Attica), Athens, Greece

Collecting archives

Greece

Hellenic Literary and Social Archive ΕΛΙΑ-MIET, Athens, Greece

Ενδεικτική βιβλιογραφία

Bianca, S. (2015). Morphology as the study of city form and layering. In F. Bandarin, & R. van Oers (Eds.), *Reconnecting the city: The historic urban landscape approach and the future of urban heritage* (pp. 85-111). Chichester, West Sussex: Wiley Blackwell.

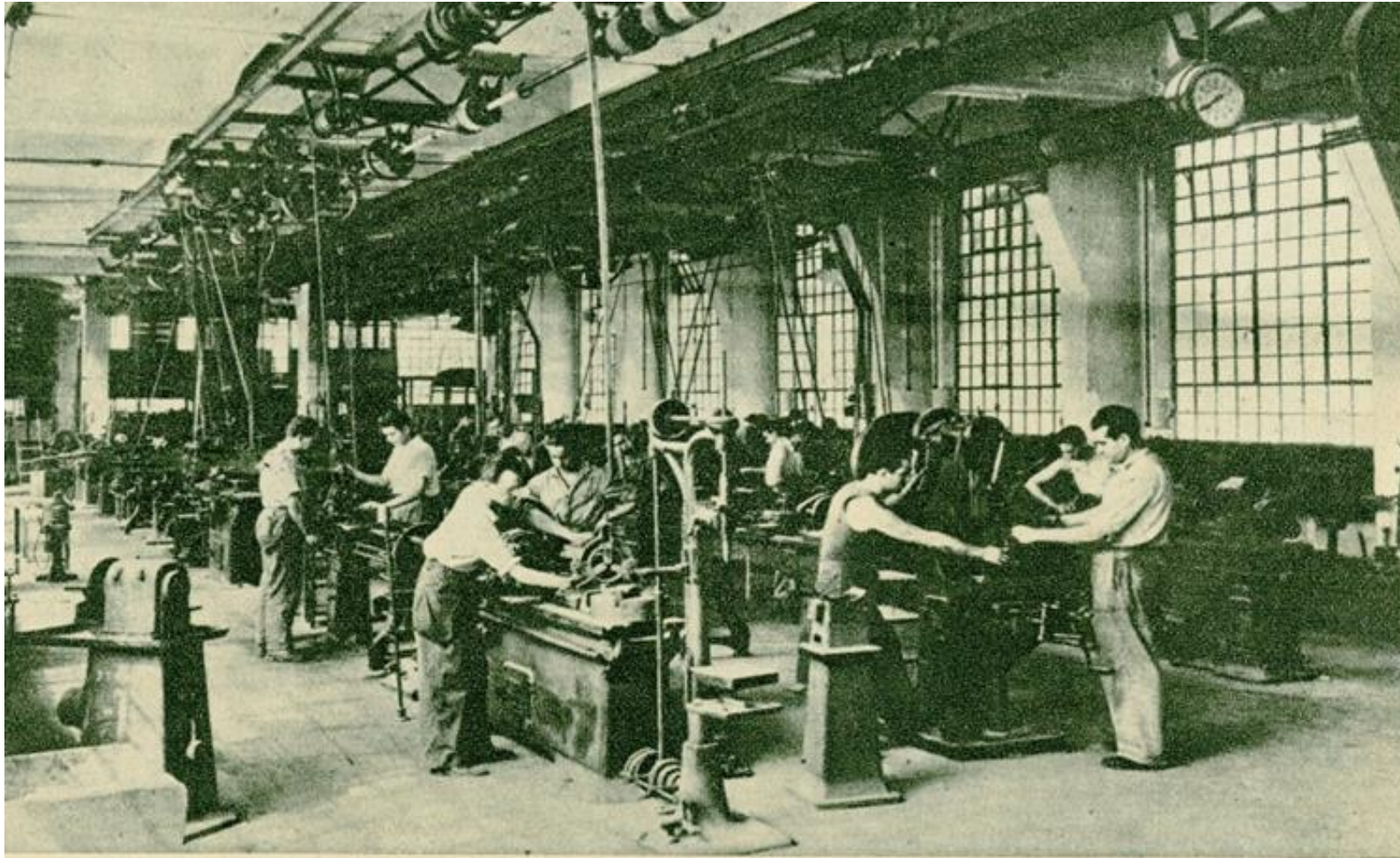
Cook, T. (2010). Remembering the future: Appraisal of records and the role of archives in constructing social memory. In F. X. Blouin, & W. G. Rosenberg (Eds.), *Archives, documentation, and institutions of social memory: Essays from the Sawyer Seminar* (pp. 169-181). Ann Arbor: University of Michigan Press.

Holm, M. (2017). *The Marshall Plan, A New Deal for Europe*. New York and London: Routledge.

Millar, L. A. (2017). *Archives principles and practices*. London: Facet publishing.

Αγριαντώνη, Χ. (1986). *Οι απαρχές της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα τον 19ο αιώνα*. Αθήνα: Ιστορικό Αρχείο Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος .

Σούτος, Δ. Χ. (1983). *Δήμος Ταύρου: Σελίδες από την ιστορία του*. Ταύρος: Λόγος και αντίλογος.

Ἡ Σιβιτανίδειος Ἐπαγγελματικὴ Σχολή, ἀφοῦ ἐφοδιάσθηκε μὲ νέα μηχανήματα μὲ χρήματα τῆς Ἀμερικανικῆς Βοηθείας, ξανάρχισε νὰ λειτουργῇ

Σιβιτανίδειος Ἐπαγγελματικὴ Σχολή, MSA/G publication 1952

Ευχαριστῶ για την προσοχή σας